

Nr 10.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till instruktioner för riksdagens justitieombudsman och militieombudsman; given Stockholms slott den 20 december 1940.

Under återopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed till riksdagens prövning framlägga härvid fogade förslag till instruktion för riksdagens justitieombudsman och instruktion för riksdagens militieombudsman.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
instruktion
för riksdagens justitieombudsman.

1 §.

Riksdagens justitieombudsman åligger att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad av domare, ämbets- och tjänstemän samt, om de i sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, dem vid vederbörliga domstolar i laga ordning därför tilltala eller låta tilltala; dock vare krigsdomstolarnas personal samt ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel, så ock Konungens justitiekansler och riksdagens militieombudsman undantagna från justitieombudsmannens tillsyn.

Har jämte ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under justitieombudsmannens tillsyn, annan ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under militieombudsmannens tillsyn, deltagit i åtgärd, som justitieombudsmannen finner böra föranleda åtal, äge denne att för sådan åtgärd anställa och utföra talan även mot sist nämnde ämbets- eller tjänsteman.

2 §.

Justitieombudsmannen bör förnämligast anmärka och beivra sådana av domare, ämbets- och tjänstemän begångna fel, som synas honom antingen härröra från egennyttan, vrångvisa, våld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter.

3 §.

Finner justitieombudsmannen någon domare, ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

4 §.

Skulle den oförmodade händelse inträffa, att antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera funnes hava i mål, som från annan domstol än krigsdomstol kommit under högsta domstolens prövning, av egennyttan, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därige-

nom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, eller regeringsrätten eller en eller flera av dess ledamöter funnes hava vid prövning av besvärsmål låtit sådant förhållande komma sig till last, vare justitieombudsmannen pliktig att vid riks rätt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före justitieombudsmannen då alltid själv talan.

5 §.

Då riksdagens konstitutionsutskott enligt § 106 regeringsformen ställt någon statsrådets ledamot under tilltal av justitieombudsmannen, åligge honom likaledes att inför riksrätten själv föra talan.

6 §.

Har riksdagen, dess bankoutskott eller revisorer förordnat om åtal mot fullmäktig i riksbanken eller i riksgäldskontoret eller mot direktionsledamot i riksbanken eller riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, där dessa icke äro fullmäktige, eller hava, i sistberörda händelse, fullmäktige i riksbanken beslutit ställa direktionsledamot i banken under tilltal eller fullmäktige i riksgäldskontoret förordnat om åtal mot riksgäldsdirektören och chefen för riksgäldskontoret, åligge det justitieombudsmannen att sådan talan utföra. Yppas anledning till åtal under tid, då riksdagen eller revisorerna icke äro församlade, äge justitieombudsmannen utan särskilt förordnande väcka åtalet.

7 §.

Beslutar riksdagen beivra sådan förbrytelse mot riksdagens, dess kamrars eller utskotts eller någon enskild riksdagsmans frihet, varom förmåles i § 110 första stycket tredje punkten regeringsformen, åligge det justitieombudsmannen att utföra åtalet.

Där kammares talman hos justitieombudsmannen för beivran anmäler störande uppträdande av åhörare till dess överläggningar, ankomme å justitieombudsmannen att saken varder i laga ordning handhavd.

8 §.

Justitieombudsmannen äge i andra fall än de i 4 och 5 §§ nämnda att antingen själv eller genom ombud utföra förekommande åtal. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör fullföljd i högsta domstolen äga rum allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör justitieombudsmannen lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må han fordra den lagliga handräckning, som de efter § 99 regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa

och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela; ägande han, vad vites föreläggande beträffar, därtill lika rätt med justitiekanslern.

9 §.

Skulle, emot förmodan, justitieombudsmannen någon domare, ämbets- eller tjänsteman utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han, lika med åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som justitieombudsmannens ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver hans föreskrifter, vare han ansvarig.

10 §.

Justitieombudsmannen må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, övertvara domstolars och ämbetsverks överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, ämbetsverks samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

11 §.

Klagomål, som hos justitieombudsmannen anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

Står domare, ämbets- eller tjänsteman, över vars åtgärd klagan föres hos justitieombudsmannen, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under militieombudsmannens tillsyn, må justitieombudsmannen giva den klagande anvisning att, där honom så gott synes, hänvända sig till militieombudsmannen.

Då klagande sådant begär, låte justitieombudsmannen meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

12 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för justitieombudsmannen att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som justitieombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

13 §.

Justitieombudsmannen skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om lagskipningens tillstånd och om de förhållanden i övrigt, som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

Justitieombudsmannen må även förordna tjänsteman vid sin expedition att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinner önskvärd för justitieombudsmannens ämbetsverksamhet.

14 §.

Det åligger justitieombudsmannen att till varje lagtima riksdag avlämna en allmän redogörelse för sin förvaltning av det honom anförtrodda ämbetet samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt avgiva förslag till deras förbättring. Han vare ock skyldig att för varje lagtima riksdag uppgiva, såväl vilka av föregående riksdagar fattade beslut och gjorda framställningar efter sistförflutna lagtima riksdags början blivit av Konungen gillade och föranlett bestämmelsers utfärdande eller annan åtgärd, som även vilka beslut och framställningar icke blivit för Konungen föredragna eller av Konungen prövade. Justitieombudsmannens ovannämnda redogörelse och berättelse böra genast vid riksdagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagutskott, dit jämväl i samma ändamål till justitieombudsmansexpeditionen hörande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

15 §.

Finner justitieombudsmannen att inom området för hans ämbetsutövning föreliggande brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nödig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning omedelbarligen till Konungen; redogöra ock i sin berättelse till riksdagen för alla dylika framställningar.

16 §.

De lagförklaringar, som högsta domstolen på inkomna förfrågningar av domare och ämbetsmän givit, skola av föredraganden i högsta domstolen opåmint tillställas justitieombudsmannen, vilken det åligger att anmäla dem hos riksdagen och därvid tillkännagiva, om han finner någon sådan förklaring vara olämplig eller under namn av förklaring ny lag stiftad.

17 §.

Justitieombudsmannen bör inhämta noggrann kännedom om anledningarna till kvarhållande och häktande av personer, vilka skola åtalas vid annan domstol än krigsdomstol, och om tiden för deras hållande i förvar. Även i fråga om andra dylika frihetsberövanden har justitieombudsmannen att med avseende å området för sin ämbetsverksamhet öva vaksam tillsyn. Det åligger honom ock att besöka fångvårds- och liknande anstalter för att göra sig underrättad om de där intagnas skötsel och underhåll. De fånglistor, som enligt särskilda författningar inkomma till justitieombudsmannen, skola av honom granskas.

18 §.

Justitieombudsmannen, som förer ordet bland de till tryckfrihetens vård av riksdagen valda kommitterade, bör med synnerlig uppmärksamhet och nit iakttaga vad till skyddande av tryckfriheten är stadgat.

19 §.

Över alla mål, som anmälas hos justitieombudsmannen, och alla åtgärder, som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i 13 §.

20 §.

Justitieombudsmannens vistelseort i och för ämbetet är huvudstaden.

21 §.

Justitieombudsmansexpeditionen skall varje söckendag hållas öppen för allmänheten under den tid justitieombudsmannen bestämmer.

När justitieombudsmannen för ämbetsresa lämnar huvudstaden, skall han bemyndiga en tjänsteman vid sin expedition därstädes att under tiden öppna till ämbetet ankommande brev och besörja sådana uppskov ej tålande anteckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan justitieombudsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

22 §.

Under den tid justitieombudsmannen åtnjuter semester, liksom ock då justitieombudsmannen eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete, skall detta förestås av hans ställföreträdare.

För att bliva i tillfälle bereda ärende av särskilt vidlyftig eller invecklad beskaffenhet, vilket kräver justitieombudsmannens odelade arbetskraft under viss sammanhängande tid, må justitieombudsmannen uppdraga åt sin ställföreträdare att förrätta övriga å ämbetet ankommande göromål, dock högst under sammanlagt en månad årligen; och åligge det justitieombudsmannen att i sin berättelse till riksdagen fullständigt uppgiva, för vilka ärenden och under vilka tidsperioder han begagnat sig av sådan tjänstledighet.

23 §.

Å justitieombudsmansexpeditionen äro anställda de ordinarie befattningshavare som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, icke ordinarie personal.

24 §.

Justitieombudsmannen antager tjänstemännen vid sin expedition. Av tjänstemännen tillsättes byråchefen genom förordnande tills vidare och den övriga ordinarie personalen genom konstitutorial.

25 §.

Tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen vare skyldiga att efterkomma justitieombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge han att mellan dem fördela göromålen.

26 §.

Byråchefen och övriga befattningshavare å justitieombudsmansexpeditionen äga åtnjuta dem tillkommande semester å tid som justitieombudsmannen bestämmer. Erfordras vikarie för befattningshavare eller är befattning ledig, må justitieombudsmannen förordna lämplig person att uppehålla befattningen, dock att ledigbliven ordinarie befattning skall tillsättas inom två år.

27 §.

1. Åtal mot byråchefen för fel eller försummelse i tjänsten anställes inför Svea hovrätt.

2. Gör annan ordinarie befattningshavare å justitieombudsmansexpeditionen sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller visar han vanvördnad mot förman eller olydnad, äge justitieombudsmannen efter omständigheterna antingen tilldela honom varning eller döma honom till mistning av lön för högst trettio dagar eller ock suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön.

Har den felande icke låtit sig därav rätta eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, varde antingen ställd under åtal inför vederbörande underrätt eller av justitieombudsmannen skild från tjänsten.

3. Vidtages åtgärd för anställande av åtal, äge justitieombudsmannen avstänga den felande från tjänstens utövning, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar. Har justitieombudsmannen fattat beslut om befattningshavares suspension eller skiljande från tjänsten, äge justitieombudsmannen likaledes, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstänga den felande från utövning av tjänsten.

4. Därest annan befattningshavare än ovan nämnts ådagalägger försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande eller eljest visar sig olämplig, äge justitieombudsmannen att tilldela honom varning eller skilja honom från befattningen. Vid svårare förseelse sker åtal inför vederbörande underrätt.

28 §.

Över justitieombudsmannens beslut rörande befattningshavares varning, avstängande från tjänstgöring, dömande till mistning av lön, suspension eller skiljande från befattningen må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, ingivas till justitieombudsmannen å trettionde dagen efter den, då klaganden erhållit del av beslutet; och har justitieombudsmannen att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Justitieombudsmannens beslut om befattningshavares avstängande från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

F ö r s l a g
till
instruktion
för riksdagens militieombudsman.

1 §.

Riksdagens militieombudsman åligger att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad vid krigsdomstolarna samt av ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel ävensom att, om ämbets- eller tjänsteman i sitt ämbetes utövning vid krigsdomstol eller i annan ämbetsutövning, för vilken åtnjutes avlöning från nämnda medel, av våld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, honom därför i laga ordning tilltala eller låta tilltala vid vederbörlig domstol; dock vare Konungens justitiekansler undantagen från militieombudsmannens tillsyn.

Har jämte ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under militieombudsmannens tillsyn, annan ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under justitieombudsmannens tillsyn, deltagit i åtgärd, som militieombudsmannen finner böra föranleda åtal, äge denne att för sådan åtgärd anställa och utföra talan även mot sist nämnde ämbets- eller tjänsteman.

2 §.

Vid fullgörande av vad enligt 1 § åligger militieombudsmannen skall han särskilt övervaka efterlevnaden av

strafflagstiftningen för krigsmakten, lagstiftningen om krigsdomstolar och om rättegången därstädes samt andra författningar, i den mån de skola tillämpas av sådan domstol;

värnpliktslagen samt på grund därav utfärdade författningar;

bestämmelser om antagande och entledigande av den vid krigsmakten fast anställda personal samt om deltagande i de för krigsmakten anordnade utbildningskurser;

bestämmelser om krigsmäns behandling och omvårdnad;

bestämmelser om förvaltningen av de till försvarsväsendet anslagna medel samt av försvarsväsendet tillhörande fastigheter;

bestämmelser om statens upphandlings- och entreprenadväsende, i vad de äga tillämpning inom försvarsväsendet, om anskaffande, underhåll och vård av materiel, anskaffande och användande av andra förnödenheter samt utförande av arbete för försvarsväsendets behov;

bestämmelser om förråd, utrustning och annat, som avser krigsberedskap; samt

bestämmelser om expedierande av beslut och om förvarande och tillhållande såväl av koncept till utgående expeditioner som av andra handlingar.

3 §.

Militieombudsmannen bör förnämligast anmärka och beivra sådana av domare, ämbets- eller tjänstemän begångna fel, som synas honom antingen härröra från egennytta, vrångvisa, våld eller grov försumlighet eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter eller kunna föranleda, att anstalter inom försvarsväsendet icke uppfylla sitt ändamål.

4 §.

Finner militieombudsmannen någon domare, ämbets- eller tjänsteman, vars ämbetsutövning står under hans tillsyn, hava felat endast av ovarsamhet, utan vrång avsikt, må han låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit i saken.

5 §.

Skulle den oförmodade händelse inträffa, att antingen hela Konungens högsta domstol eller av dess ledamöter en eller flera funnes hava i mål, som från krigsdomstol kommit under högsta domstolens prövning, av egennytta, vrångvisa eller försumlighet så orätt dömt, att därigenom någon, emot tydlig lag samt sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista liv, personlig frihet, ära eller egendom, vare militieombudsmannen pliktig att vid riksrätt den eller de felande under tilltal ställa samt till ansvar efter lag befordra; och före militieombudsmannen då alltid själv talan.

6 §.

Militieombudsmannen äge i andra fall än det i nästföregående § nämnda att antingen själv eller genom ombud utföra förekommande åtal. I mål, som blivit vid underrätt anhängiggjort, bör fullföljd i högsta domstolen äga rum allenast när synnerliga skäl därtill äro. Innan rättegång anställes, bör militieombudsmannen lämna den eller dem, vilka äro i fråga att tilltalas, tillfälle att, inom kort av honom föreskriven tid, inkomma med de upplysningar, till vilka de kunna anse sig befogade. Av ämbetsmännen i allmänhet må han fordra den lagliga handräckning, som de efter § 99 regeringsformen äro skyldiga att honom lämna, samt av alla fiskaler äska biträde att anställa och utföra åtal efter de föreskrifter, vilka han bör dem meddela; ägande han, vad vites föreläggande beträffar, därtill lika rätt med justitiekanslern.

7 §.

Skulle, emot förmodan, militieombudsmannen någon domare, ämbets- eller tjänsteman utan skäl tilltala eller låta tilltala eller genom obehöriga tillmälen och olagliga påståenden förolämpa, vare han, lika med åklagare i allmänhet, förfallen till ansvar härför efter lag och författningar. För åtal och påståenden, som militieombudsmannens ombud utföra och framställa i enlighet med och således icke utöver hans föreskrifter, vare han ansvarig.

8 §.

Militieombudsmannen må, när han för sitt ämbetes utövning det nödigt anser, öfvervara domstolars och ämbetsverks överläggningar och beslut, dock utan rättighet att sin mening därvid yttra, ävensom äga tillgång till alla domstolars, ämbetsverks samt ämbets- och tjänstemäns protokoll och handlingar.

9 §.

Klagomål, som hos militieombudsmannen anföras, böra vara skriftligen avfattade samt såvitt möjligt med handlingar och bevis styrkta.

Står domare, ämbets- eller tjänsteman, över vars åtgärd klagan föres hos militieombudsmannen, för sin ämbetsutövning ej under hans utan under justitieombudsmannens tillsyn, må militieombudsmannen giva den klagande anvisning att, där honom så gott synes, hänvända sig till justitieombudsmannen.

Då klagande sådant begär, låte militieombudsmannen meddela honom bevis att han emottagit klagoskriften.

10 §.

Har justitiekanslern lämnat utan avseende någon hos honom av enskild person anmäld klagan, utgöre detta icke hinder för militieombudsmannen att, om saken tillhör området för hans ämbetsutövning, giva klaganden det lagliga biträde, som militieombudsmannen må finna utav omständigheterna påkallat.

11 §.

Militieombudsmannen skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om de förhållanden, som tillhöra området för hans ämbetsutövning.

Militieombudsmannen må även förordna tjänsteman vid sin expedition att företaga tjänsteresa för verkställande i visst fall av undersökning eller utredning, som befinnes önskvärd för militieombudsmannens ämbetsverksamhet.

12 §.

Det åligger militieombudsmannen att till varje lagtima riksdag avlämna en allmän redogörelse för sin förvaltning av det honom anförtrödda ämbetet samt däruti med avseende på området för sin ämbetsutövning utreda lagskip-

ningens tillstånd i riket, anmärka bristerna i lagar och författningar samt av-
giva förslag till deras förbättring. Nämnda redogörelse bör genast vid riks-
dagens början ingivas för att kunna i tid hänvisas till granskning av lagut-
skott, dit jämväl i samma ändamål till militieombudsmansexpeditionen hö-
rande ämbetsdiarier, protokoll och registratur inlämnas.

13 §.

Finner militieombudsmannen att inom området för hans ämbetsutövning
föreligga brister i lagar och författningar eller att eljest någon anstalt är nö-
dig till främjande av allmänt gagn, må han därom göra framställning ome-
delbarligen till Konungen; redögöre ock i sin berättelse till riksdagen för alla
dylika framställningar.

14 §.

Militieombudsmannen bör inhämta noggrann kännedom om anledningarna
till kvarhållande och häktande av personer, vilka skola åtalas vid krigsdom-
stol, samt om tiden för hållande i förvar av dem och av sådana personer,
som vid krigsdomstol dömts till frihetsstraff. Det åligger honom ock att besöka
militärhäkten, arrester och fängelser för att göra sig underrättad om nämnda
personers skötsel och underhåll. De fånglistor för militärhäkten och arrester
samt de andra fånglistor, som enligt särskilda författningar inkomma till
militieombudsmannen, skola av honom granskas.

15 §.

Över alla mål, som anmälas hos militieombudsmannen, och alla åtgärder,
som han vidtager, skall han låta hålla fullständiga anteckningar och likaledes
registratur av utgående expeditioner. Särskilt protokoll skall föras över vad
som förekommit vid sådana inspektions- och tjänsteresor, som avses i 11 §.

16 §.

Militieombudsmannens vistelseort i och för ämbetet är huvudstaden.

17 §.

Militieombudsmansexpeditionen skall varje söckendag hållas öppen för all-
mänheten under den tid militieombudsmannen bestämmer.

När militieombudsmannen för ämbetsresa lämnar huvudstaden, skall han
bemyndiga en tjänsteman vid sin expedition därstädes att under tiden öppna
till ämbetet ankommande brev och besörja sådana uppskov ej tålande an-
teckningar och meddelanden, som ej innefatta beslut eller annan militieom-
budsmannen tillhörande ämbetsåtgärd.

18 §.

Under den tid militieombudsmannen åtnjuter semester, liksom ock då mi-
litieombudsmannen eljest är av laga förfall hindrad att utöva sitt ämbete,
skall detta förestås av hans ställföreträdare.

19 §.

Å militieombudsmansexpeditionen äro anställda de ordinarie befattningshavare som angivas i gällande personalförteckning och därutöver, i mån av behov, icke ordinarie personal.

20 §.

Militieombudsmannen antager tjänstemännen vid sin expedition.

Av tjänstemännen tillsättes byråchefen genom förordnande tills vidare och den övriga ordinarie personalen genom konstitutorial.

21 §.

Tjänstemännen vid militieombudsmansexpeditionen vare skyldiga att efterkomma militieombudsmannens föreskrifter i tjänsten, och äge han att mellan dem fördela göromålen.

22 §.

Byråchefen och övriga befattningshavare å militieombudsmansexpeditionen äga åtnjuta dem tillkommande semester å tid som militieombudsmannen bestämmer. Erfordras vikarie för befattningshavare eller är befattning ledig, må militieombudsmannen förordna lämplig person att uppehålla befattningen, dock att ledigbliven ordinarie befattning skall tillsättas inom två år.

23 §.

1. Åtal mot byråchefen för fel eller försummelse i tjänsten anställes inför Svea hovrätt.

2. Gör annan ordinarie befattningshavare å militieombudsmansexpeditionen sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller visar han vanvördnad mot förman eller olydnad, äge militieombudsmannen efter omständigheterna antingen tilldela honom varning eller döma honom till mistning av lön för högst trettio dagar eller ock suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön.

Har den felande icke låtit sig därav rätta eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, varde antingen ställd under åtal inför vederbörande underrätt eller av militieombudsmannen skild från tjänsten.

3. Vidtages åtgärd för anställande av åtal, äge militieombudsmannen avstänga den felande från tjänstens utövning, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar. Har militieombudsmannen fattat beslut om befattningshavares suspension eller skiljande från tjänsten, äge militieombudsmannen likaledes, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstänga den felande från utövning av tjänsten.

4. Därest annan befattningshavare än ovan nämnts ådagalägger försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande eller eljest visar sig olämplig, äge militieombudsmannen att tilldela honom varning eller skilja honom

från befattningen. Vid svårare förseelse sker åtal inför vederbörande underrätt.

24 §.

Över militieombudsmannens beslut rörande befattningshavares varning, avstängande från tjänstgöring, dömande till mistning av lön, suspension eller skiljande från befattningen må besvär anföras hos riksdagens bankoutskott.

Besvären skola, vid äventyr av talans förlust, ingivas till militieombudsmannen å trettionde dagen efter den, då klaganden erhållit del av beslutet; och har militieombudsmannen att så snart ske kan överlämna besvären jämte eget utlåtande till bankoutskottet.

Militieombudsmannens beslut om befattningshavares avstängande från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av anförda besvär.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 december 1940.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler fråga angående *nya instruktioner för riksdagens justitieombudsman och militieombudsman*.¹

Föredraganden anför:

»Sedan riksdagen i skrivelse den 25 maj 1937 (nr 313) efter förslag av konstitutionsutskottet (utlåt. nr 20) hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning angående JK:s, JO:s och MO:s allmänna ämbetsställning och därmed sammanhängande spörsmål, tillkallade jag efter nådigt bemyndigande fem sakkunniga att inom departementet verkställa den av riksdagen begärda utredningen. De sakkunniga, vilka voro ledamöterna av riksdagens första kammare universitetskanslern B. Ö. Undén, borgmästaren G. A. Björkman och bankofullmäktigen C. P. V. Gränebo samt ledamöterna av riksdagens andra kammare dåvarande riksgäldsfullmäktigen, numera statsrådet G. H. Andersson och J. E. G. Fast, avgåvo den 16 mars 1939 betänkande i ämnet (statens offentl. utredn. 1939: 7).

I nära anslutning till vad de sakkunniga förordat framlades för 1940 års lagtima riksdag genom proposition (nr 152) förslag till vissa ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Förslaget innebar främst en förlängning av valperioden för riksdagens ombudsmän från ett till fyra år. På förslag av konstitutionsutskottet (utlåt. nr 18) antog riksdagen de i propositionen föreslagna grundlagsändringarna såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling.

Enligt § 96 regeringsformen utfärdar riksdagen *instruktioner för JO och MO*. De nu gällande instruktionerna av den 14 maj 1915 ha efter sin tillkomst icke undergått någon ändring.

1937 års konstitutionsutskott uttalade i sitt förut omnämnda utlåtande, att ombudsmännens instruktioner borde undergå granskning.

¹ Här nedan ha använts följande förkortningar: JO = justitieombudsmannen; MO = militieombudsmannen; JK = justitiekanslern.

De sakkunniga ha granskat instruktionerna och därvid funnit, att redan på grund av författningsändringar inom andra områden en del omredigeringar äro nödiga. I övrigt föreslå de sakkunniga dels vissa kompletteringar och förenklingar, huvudsakligen av formell natur, dels ock vissa anordningar som syfta till att effektivisera arbetet och därigenom även bidra till ett stärkande av ombudsmännens ställning.

De sakkunniga ha utarbetat förslag till nya instruktioner för JO och MO. Beträffande förslagets innehåll och motiveringen till desamma hänvisas till betänkandet (sid. 9—20, 108—120).

De sakkunnigas förslag härutinnan ha föranlett vissa uttalanden i de yttranden, som avgivits över betänkandet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha sålunda föreslagit stadganden i instruktionerna därom, att avsägelse av uppdraget att vara ombudsman eller ställföreträdare skall göras hos fullmäktige, då riksdagen ej är samlad. För närvarande saknas bestämmelser om till vilken myndighet sådan anmälan skall ske. Fullmäktige erinra i detta sammanhang om att riksgäldskontoret har att verkställa utbetalning av arvode till ombudsmännen och mottaga anmälningar från dem angående semester och tjänstledighet.

Delegerade för riksdagens verk ha framhållit, att några bestämmelser om semester icke borde upptagas i ombudsmännens instruktioner.

För närvarande stadgas i 25 § första stycket instruktionen för JO och i 23 § första stycket instruktionen för MO, att vederbörande ombudsman äger årligen åtnjuta semester en och en halv månad. Dessa bestämmelser ha av de sakkunniga upptagits i 22 § första stycket första punkten resp. 18 § första punkten i förslagen till nya instruktioner.

Enligt de av 1939 års lagtima riksdag antagna avlöningsbestämmelserna för JO och MO — innefattande en provisorisk reglering av ombudsmännens lönevillkor i avvaktan på ett avgörande i fråga om deras framtida ställning och löneförhållanden — skall till JO och MO utgå lön med 18,000 kronor för år. I fråga om bl. a. semester skola, enligt riksdagens beslut, beträffande dem tillämpas de föreskrifter, som enligt avlöningsreglementet för riksdagens verk gälla för tjänstemän i lönegraden RC 6. Enligt 11 § i detta avlöningsreglemente åtnjuter befattningshavare i nyssnämnda avlöningsgrad 35 dagars semester intill det år, under vilket han fyller 40 år, och därefter semester i 45 dagar.

Enligt delegerades mening vore det lämpligt, att ombudsmännens löneförmåner reglerades i avlöningsreglementet för riksdagens verk. JO och MO borde därvid hänföras till lönegraden RC 9. Därigenom skulle de komma att i lön tillerkännas 22,000 kronor jämte rörligt tillägg och i övrigt samma förmåner som de vilka för närvarande tillkomma ombudsmännen. Semesterbestämmelserna i 22 § första stycket första punkten resp. 18 § första punkten i de föreslagna instruktionerna för JO och MO borde med hänsyn härtill utgå. Ville man garantera riksdagens ombudsmän att även före fyllda 40 år erhålla 45 dagars semester, borde detta ske genom att ett stadgande härom infördes i avlöningsreglementet för riksdagens verk.

Beträffande byråchefernas ställning ha delegerade för riksdagens verk erinrat om att byråcheferna hos JO och MO numera enligt gällande avlöningsreglemente för riksdagens verk vore att anse såsom ordinarie tjänstemän och såsom sådana upptagna å den vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckningen, ehuru tjänsterna fortfarande tillsattes genom förordnande tillsvidare. Detta syntes, på sätt de sakkunniga förutsatt, böra föranleda jämkning i formuleringen av vissa paragrafer i de föreslagna instruktionerna. Här avsågs 23 och 24 §§ samt 27 § 2 mom. första stycket instruktionen för JO ävensom 19 och 20 §§ samt 23 § 2 mom. första stycket instruktionen för MO.

I propositionen till 1940 års riksdag framhöll jag, att förslag till instruktioner torde böra av Kungl. Maj:t föreläggas den riksdag, som hade att slutligen antaga grundlagsändringarna.

Departementsschefen.

De av de sakkunniga utarbetade förslagen till nya instruktioner för riksdagens ombudsmän synas tillfredsställande ur de synpunkter, från vilka en granskning av desamma bör ske från Kungl. Maj:ts sida.

Emellertid torde vissa mindre jämkningar i förslagets lydelse böra äga rum.

Då frågan om ombudsmännens semester lämpligen bör regleras i samband med JO:s och MO:s avlöningsförmåner i övrigt, synas de föreslagna semesterbestämmelserna i 22 § första stycket första punkten instruktionen för JO och 18 § första punkten instruktionen för MO böra utgå. Härav föranledes en mindre omredigering av nämnda paragrafer.

Enligt 20 § i förslaget till instruktion för JO må denne ej under sin ämbets-tid utöva tjänst, uppdrag eller befattning, som enligt gällande bestämmelser icke må förenas med justitieråds- och regeringsrådsämbete. I paragrafen stadgas vidare, att JO:s vistelseort i och för ämbetet är huvudstaden. Motsvarande bestämmelser finnas i 16 § i den föreslagna instruktionen för MO. De sakkunniga påpeka i anslutning till förstnämnda paragraf, att därest riksdagens ombudsmän skulle komma att hänföras under avlöningsreglementet för riksdagens verk, även bestämmelserna om förbud för dem att utöva bitjänster böra vara att söka därstädes; förevarande paragraf borde enligt de sakkunnigas mening i så fall endast innehålla en föreskrift om ombudsmans vistelseort i och för ämbetet.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen ha delegerade för riksdagens verk framhållit lämpligheten av att inrymma riksdagens ombudsmän under det av 1939 års lagtima riksdag antagna avlöningsreglementet för riksdagens verk. Även lönekommittén för riksdagens verk, som utarbetat förslag till nämnda reglemente, har funnit en sådan anordning ur lönetekniska och andra synpunkter ändamålsenlig. I 4 § av detta reglemente ha upptagits särskilda bestämmelser om förening av tjänster m. m.

Under förutsättning, att riksdagen beslutar inbegripa ombudsmännen under avlöningsreglementet för riksdagens verk, där i så fall erforderligt stadgande

om förbud för ombudsmännen att utöva bitjänster torde böra upptagas, synas ifrågavarande bestämmelser i 20 § resp. 16 § i de föreslagna instruktionerna för JO och MO böra utgå.

Byråcheferna hos JO och MO äro numera enligt gällande avlöningsreglemente för riksdagens verk att anse såsom ordinarie befattningshavare. Med hänsyn härtill böra, såsom delegerade för riksdagens verk framhållit, vissa formella jämkningar vidtagas i de föreslagna instruktionerna, nämligen i 23 och 24 §§ samt 27 § 2 mom. första stycket instruktionen för JO ävensom i 19 och 20 §§ samt 23 § 2 mom. första stycket instruktionen för MO.

Vidare bör, för vinnande av överensstämmelse med den såsom vilande antagna grundlagstexten, ordet 'suppleant' i 22 § instruktionen för JO och i 18 § instruktionen för MO utbytas mot 'ställföreträdare'.

I övrigt ha vissa formella jämkningar vidtagits i 6, 17, 22, 23 och 27 §§ instruktionen för JO samt 14, 19 och 23 §§ instruktionen för MO.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha föreslagit, att i instruktionerna måtte upptagas en föreskrift, att avsägelse av uppdraget att vara ombudsman eller ställföreträdare skall ske hos fullmäktige, då riksdagen ej är samlad. Något uttryckligt stadgande härutinnan synes emellertid knappast erforderligt, då den föreslagna ordningen för avsägelse ändock torde komma att iakttagas.»

Föredraganden hemställer härefter, att ifrågavarande förslag till instruktioner med angivna jämkningar måtte genom proposition föreläggas riksdagen till prövning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.